

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉNEK
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: **DR. BOROS GYÖRGY.**

A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.

Az őszi hálaadás ünnepe csak most mult el. Unitárius falvainkban és városainkban a nép hálát adott Istennek ez év terményeiért. Nehéz dolog megmondani, hogy a hívő ember mikor imádkozik bensőségesebben: akkor-e, mikor a nagy ünnepeken templomba vonul, hogy részese legyen a szeretet vendégségének; amikor valami nagy öröme, vagy lesújtó bánata van; egy azonban bizonyos, hogy a legtöbb unitárius faluban legnagyobb számmal őszi hálaadás alkalmával vesznek urvacsorát. Meg van az oka, hogy miért.

Pünköst ünnepe már rég eltelt. Azóta sok minden történt az ember életében. A gazdaember sokat aggódott, sokat remélt, sokat imádkozott és sokat dolgozott. Egyszer esőért rebegett ajaka, mert a szárazság kiaszalta a földet; máskor össze-szorult szívvel, remegve nézett az égre, mert vészes felhők közeledtek villámlás és mennydörgés kíséretében. Máskor pedig árvíz, vagy az elemeknek más veszedelme fenyegette elpusztítással azt az áldást, melyet az ember verejtékes munka után méltán remélt az isteni gondviseléstől.

A nyár munkája hamar elmúlik. A munkás embernek nincsen ideje a pihenésre, annál kevésbé az unalomra. Kapálás, kaszálás, aratás, hordás és egyéb nagy munkák egymást váltják fel, hogy ismét újra kezdődjenek. Észre sem veszi az ember, hogy itt van az ősz. Az estéli árnyékok megnyulnak; az éjszaka hosszabb lesz, a nappalok rövidebbek; így rendezte el ezt az isteni gondviselés. Az ember gondolkodik. A csűr és kamra tele van Isten áldásával. A gabonásban ott van a kenyérmag; az aranynál is értékesebb buzaszem, Isten áldása: a mindennapi kenyeret biztosító szép, erőteljes buza. A küzködő ember nem hiába

imádkozott: A mi mindennapi kenyertünket add meg nekünk ma . . . Isten meghallgatta az imádságot és feleletet adott a kérésre. A kenyérmagok, a szép gömbölyű buzaszemek ott mosolyognak a kenyérszemcsék között. Lehet-e másképpen felelni Isten áldott adományára, mászszóval, hálaadással, hódolattal és mélyszéges mély tisztességgel? Az ember szíve megérzi azt az önként jövő kötelességet, hogy Istennek hálát mondjon az év adományaiért, az égi áldásért. A kenyér, a mindennapi kenyér fogalma lelkünk mélyébe hatolhat, hogy vannak könnyelmű emberek, akik a kenyeret, az adományait csak elfogadják, de hálát nem adnak érettük. Gondolják, hogy nekik kijár a kenyér és a sok hozzávaló s nem tartoznak senkinek semmivel. Üres lelkek az ilyenek, akik figyeljük őket egyáltalán. Nem tudják, hogy Isten nélkül a kenyér nem az igazi kenyér. Az csak a testet táplálja, de a lelket nem gazdagítja.

A kenyér a verejtékes kenyér az *élet kenyere*. Isten nem ingyen adja, hanem vele a munkát jutalmazza meg. Ez a kenyér nemcsak a testet, hanem a lelket is táplálja. Táplálja pedig a soha el nem múló élet reményével. Az örök élet diadalával. A nemes, becsületes és igaz élet mindennél becsesebb értékével.

A kenyér tehát olyan, ami valamiképpen rokon a szent fogalmával. Hiánya a legrettenetesebb nélkülözéseknek az oka. Pedig a nagy világon, különösen a nagy városok fényessége mellett mennyi nyomor van a kenyérhiány miatt s mennyi könny, mennyi kétségbeesés származik abból . . .

Érthető tehát, hogy unitárius testvéreink a szép őszi napon, régi buzgósággal és új reménységgel vonulnak az egyszerű, szép fehér templomba, s ottan buzgó lélekkel adnak hálát a gondviselő Istennek és ottan szívük mélyéből imádkoznak: A mi mindennapi kenyertünket add meg nekünk ma.

Három hatalmat ismerek, melynek véleményemre és annak tervszerű nyilatkozataira nézve felelősséggel tartozom: mindennek-előtt az Istent, azután saját lelkiismeretemet és az ország közvéleményét. Nagy fontosságot tulajdonítok ezen utolsónak is, de ha Isten és saját lelkiismeretem előtt tisztán állok, fájdalmasan bár, de nyugodt lélekkel tűröm a közvélemény kárhóztatását. Nincs nagyobb csapás, mintha valaki saját lelkiismeretével jön meg hasonlósba.

Deák Ferenc.

Ki csak mindenben a könnyűt vadássza, jele, hogy ereje haldoklik. Az erős gátlan előre tör, s tövist virággal együtt érintve, magasra száll; kelleetlen néha bár a déli nap heve, de midőn tikaszt, egyszersmind érlel is.

Kisfaludy Károly.

Nézd, az Istenség el nem fárad irgalmában, és mi nyomorult férgek, lefekszünk nyugodni haraggal keblünkben! — Boldog légy annyira, amennyire irgalmas vagy. Megbocsátni és feledni — ebből áll a derék ember bosszúja.

Schiller.

Vallásos nevelés.

(A westhilli-i Training College.)

A mai kornak talán egyik legjellemzőbb vonása az, hogy az ifjuság minden oldalon helyet kér magának és szervezkedik. Sajnos, ez a szervezkedés a legtöbb esetben inkább politikai, mint vallási, sőt a vallás hova-tovább mintha mind inkább és inkább veszítene jelentőségéből különösen az ifjuság számára. Ennek az oka a legtöbb esetben abban keresendő, hogy az egyházak elhanyagolták az ifjuság vallásos nevelését. Angliában pl. egészen a legújabb időkig az egyéniség ellen elkövetett bűnnek tartották az ifjunak husz éves kora előtt adott bármilyen vallásos nevelést. Ez a felfogás különösen unitárius hitrokonaink között divott s bizony ma nagyon szomorú eredménye van.

Ujabbban azonban ezeket a hibákat mind inkább kezdik kiköszörültni az egyházak. Az oxfordi csoport (Oxford Group) kitűnően szervezi az ifjuságot s talán kissé még túlzott nevelést is ad neki. A katolikusok szintén megindították az ifjusági szervezkedést, amelynek célja inkább védekezés a politikának állandóan változó áramlatai ellen. Mindkét szervezkedésben azonban a főcél nem az ifjuság tömörítése, hanem az ifjuság vallásos nevelése.

Ezt a szükségességet ma minden egyház felismerte, sőt azt is, hogy a vallásos nevelésnek célja nem lehet dogmai és hitelvi, tehát egyoldalú és így értelmi (intellectualis), hanem inkább a vallásos érzésnek, a vallásos tapasztalatnak megindítása az ifjui léleekben. A vallás helyes tanítása ennél fogva nem lehet adathalmozás, hanem a gyermek lelkében szunnyadó vallásos érzésnek a felkeltése.

Hogyan lehet ezt elérni? Erre a kérdésre törekszik válaszolni Angliának, sőt az egész világnak, egyik legjobb vallás-tanítási intézménye: a Westhill-i Training College. Gyönyörű és kitűnően berendezett épületével, exotikus kertjével a híres angol ipari város, Birmingham szomszédságában fekszik. Alapítója Sir Hamilton Archibald, az angol vasárnapi iskola egyik legnagyobb prófétája. Az intézményt ma elsősorban adakozásaikról és széles körben kifejtett missziójukról híres „testvérek” (quakerek) tartják fenn, de mellettük minden más angol felekezet hozzájárul fenntartásához, sőt ebben újabbán még az angol unitáriusok is részt kívánnak venni. Hallgatói rendszeren buzgó kereskedősegeidekből, iparosokból, iskolát végzett leányokból telnek ki s egy évtől négy évig tagjaik az intézetnek, aszerint, hogy az ifjusági nevelés csak néhány, vagy az összes fokozataiból akarnak diplomát szerezni. Vannak itten németek, olaszok, spanyolok, hinduk, japánok, néger-ek, kínaiak, amerikaiak stb., mert szabadelvű felekezetköziessé- gével, helyes módszerével az egész világon jó hírnévnek örvend.

Az intézet célja olyan vallásos tanítókat nevelni, akik az egész világon meglazult vallásosságot új életre keltsék és a lélek- tan, meg neveléstudomány legújabb felfedezéseit szem előtt tartva az ifjuságot ráneveljék a vallásosságra. A művész állandó tanu-

lással, munkával fejlesztheti a benne levő tehetségeket. Nincs-e joga az egyháznak is, hogy tagjaiban levő vallásosságot tovább fejlessze? Ha Német-, Olasz- és Oroszországban, meg a többi államokban is a politikai nevelés olyan nagy sikereket ért el az ifjúság köreiből, miért ne lehetne ugyanazt az ifjúságot sokkal marandóbb értékek szolgálatába állítani, mint a politika?

Az intézet felekezeti közeliességéből következik, hogy benne a nevelés nem annyira dogmatikai s Jézus isteni volta nem játszik olyan nagy szerepet. A főhangsúly nem azon van, hogy mit tanítsunk, hogy az egyház tanításaival összhangban legyünk, hanem azon, hogy mit, mikor és hogyan tanítsunk, hogy a gyermekben és ifjuban levő vallásos érzések fejlődésnek indulhassanak. A vallásos nevelés az ifjú négyéves korában kezdődik és huszonegy éves koráig tart. E hosszú idő alatt a módszerek is változni kell. A különböző korszakok s az az idő alatt lefolyt lélektani változások igen nagy figyelmet igényelnek, ha azt akarjuk, hogy a tanítás ne legyen hiábavaló.

E sorok írója tagja volt ennek az intézetnek és feifogása szerint az ott elért eredményeket érdemes ismertetni, mert bár nálunk a vallásos nevelés sokkal előrehaladottabb, mint angol hit-rokonainknál, mégis helyzetünk szerénysége lehetetlenné tesz ez irányban szükséges minden kísérletezést. Ezért folytatásos cikkekben fog foglalkozni a következő tételekkel: Az ifjúság lélektani fejlődése és a vallásos nevelés; Hogyan tanítsunk imádkozni; Hogyan mondjuk el a bibliai történeteket; A vallástánítás szélesebb körbe való kiterjesztése és végül az ifjúság és az egyház. Természetesen a kérdésekben elsősorban az ott hallottakra támaszkodunk.

Bodor András.

Az áldozatkészség szép megnyilatkozása Csekefalván.

A székelykereszturi egyházkör ez évi közgyűlését Csekefalván tartotta meg július 17-én. Ez alkalommal elismerésre méltó módon nyilatkozott meg az egyházköztség hiveinek áldozatkészsége a népeszámu közgyűlés tagjainak és vendégeinek ellátásában. E célra a hivek anyag- és terményadományainak összes értéke: 5400 L. Ezenkívül az egyházköztség férfi és nő tagjai a legsürgősebb aratási időben időt és fáradságot nem kímélve csaknem kivétel nélkül szorgoskodtak a kör közgyűlés anyagi megrendezésének sikere érdekében. Ezek között névszerint is meg kell említeni id. László Zsigmondné-Tar Juliánna ny. áll. tanítóné afiát, aki nagyobb pénzadománya mellett a templom és kerítésének meszelésénél és javításánál is segédkezett. — A közgyűlés alkalmára a helybeli Nőszövetség a templomot szép háziszőttes futószőnyegekkal diszítette fel, melynek anyagát a nőszövetségi tagok ajándékozták; szövését és festését pedig id. László Zsigmondné-Tar Juliánna saját költségén eszközölte. Ugyanezen alkalomra egy gyönyörű szép csipke diszteritót is ajándékozott az Urasztalra. Fogadja és fogadják mindnyájan áldozatkészségükért az egyházközség háláját és köszönetét.

Keresztény ifjak világkonferenciája Amsterdamban.*

A keresztény ifjak világszövetsége 1939 jul. 24—aug. 2-ig tartotta konferenciáját Amsterdamban. Egyetemességénél és szelleménél fogva a konferencia elsőnek nevezhető minden ilyenemű mozgalom történetében — nem zárva ki a Népszövetséget sem —, mert egyetlen nemzetközi megmozdulásban sem képviseltette magát ennyi ország ilyen nagy számmal. Két dolog jellemzi ezt az összejevetelt, ami kiemeli minden ilyenemű megmozdulás közül és adja meg igazi értékét: a konferencia jelszava „Christus Victor“ (győző Krisztus) volt, tehát vallásos jellegű — és a másik, hogy nem hozott semmiféle határozatot.

Öfelsége, Hollandia királynője a következő üzenetet intézte a konferenciához: „Nagy örömmre szolgál szemlélni, hogy önök, akik a világ minden tájáról gyűltek össze, az én országomban egyesültek. Minden tárgyalásukban jó kívánságaim kísérik önöket. Adassék meg önöknek, az egész világ ifjúságának, hogy a közös eszmék és a közös munka által törekedjenek azoknak a problémáknak megoldására, amelyek ezekben a nehéz időkben nemcsak az ifjúság lelkét, hanem az egész világot foglalkoztatják. A következő napokban pedig vezesse útjaikon a Lélek, amelyeken keresztül minden ember lelkében megjelenik Jézus Krisztus, hogy segítse a viták és problémák megoldásában.“

Tények és számok.

A konferencia egyetemes jellegét bizonyítják a következő tények és számok. 65 ország ifjúsága 1338 hivatalos kiküldöttel képviseltette magát; hozzáadva ehhez 437 hivatalos látogatót, a konferencia taglétszáma mintegy 1775 volt. Sem Európában, sem Európán kívül nem volt még a keresztény ifjúságnak ilyen népes összejevetele. Amszterdamban mintegy 220 vallásos szervezet és nemzeti egyház képviseltette magát. A résztvevők kétötöde Európa 20 országából került ki. Anglia és Észak-Amerika együtt mintegy 600, Ázsia 115, Ausztrália 45, Afrika 25 és Dél-Amerika 25 hivatalos képviselőt küldött. Angliából 16, az U.S.A.-ból 50 vallásos szervezet és 19 felekezetet képviseltette magát. Ezenkívül az Y.M.C.A. (Keresztény Ifjak Egyesülete), Y.W.C.A. (Fiatal Keresztény Nők Egyesülete) és a World's Student Christian Federation (Keresztény Egyetemi Ifjak Világszervezete), mint világszövetségek képviseltették magukat. Romániából 16, Magyarországról 25 kiküldött volt jelen. Ezek a számok és tények kétségtelenül bizonyítják a konferencia egyetemes jellegét.

Amszterdam a világ ifjúságának tükre.

Az amszterdami ifj. világkonferencia semmilyen tekintetben nem nevezhető tömeggyűlésnek. A kiküldötteket az illető országok

* A rendezőbizottság által kiadott adatok alapján.

szervezetei személyi képességeik szerint választották, akik nemcsak egyetemokről, hanem az életek minden teréről jöttek. A tagok felét a különböző felekezetek, a másik felét vallásos jellegű, vagy világi szervezetek küldték. A résztvevők 58 százaléka 26 évesnél fiatalabb és háromötöde férfi. Koruk, foglalkozásuk és gondolkozásuk nagy változatosságot mutat, azonban abban, hogy nagy részük ifjúsági munkával foglalkozik, hogy vallásos és testvéri érzés vezette ide, — mindnyájan egyek.

A konferencia megszervezésében az említett világszervezeteken kívül résztvettek az egyházak és más nevelési és emberbaráti célokat szolgáló világszervezetek is. A rendezőbizottságot ezelőtt két évvel választotta a 9 világszervezet; a konferencia nagy sikere a bizottság lelkiismeretes és fáradságos munkáját dicséri.

A konferencia szerkezete.

A konferencia általános témája: „A keresztény közösség a modern világban.“ Ezt a nagy témát a vezetőség 7 altétellel bontotta fel: 1. Keresztény ifjúság a nemzetek világában; 2. Keresztény ifjúság a gazdasági rendszerben; 3. Keresztény ifjúság a nemzetben és az államban; 4. Keresztény ifjúság és nevelés; 5. Keresztény ifjúság és faj; 6. Keresztény ifjúság és családi élet; 7. Az egyház: természete és missziója. — Ezen alcímek szerint a konferencia résztvevőit a vezetőség 7 nagy csoportra osztotta fel, illetve mindenki azt a csoportot választotta, amelyik inkább érdekelte. Az egyes csoportok keretein belül is, természetesen alcsoportok is voltak — összesen 43 —, úgyhogy lehetőleg a viták egy nyelven történjenek, vagy legalább csak egy nyelvre kelljen fordítani. Egy csoportnak általában 30 tagja volt és két vezetője; egyik a biblia-órákat vezette, a másik a vitákat. Érdekes megjegyezni, hogy az 1. és 7. csoportba a kiküldöttek fele iratkozott be.

A konferencia programja.

A konferencia gerincét 10 főülés képezte, amikor az egyes kérdésekben elismert szaktekintélyek és az ifjúsági munka iránt érdeklődő előadók szóltak az ifjúsághoz. Minden reggel az előadásokat megelőzően istentisztelet volt Amsterdam város Koncert-Halljában; itt voltak a fő ülések is. Az istentiszteletek változatosak voltak, mint az összesereglett ifjúság s földrajzilag és teológiaiilag egymástól a legtávolabb eső egyházak szertartásán vettünk részt. Az előadások után közvetlenül a biblia-csoportok, délután pedig a vitacsoportok gyűltek össze, hogy a programban előírt kérdéseket két órán keresztül megtárgyalják.

A konferencia fő ülései.

Az első találkozás a konferencia megnyitó ülésén valóban megható volt. A hatalmas terem minden nemzet zászlójával és virágokkal feldiszitve a sokszínű, faju és hitű csoportot egymást megértő keresztény gyülekezetté tette. Amint az egyes országok

képviselőit a szónok bemutatkozásra hívta fel s a hatalmas gyülekezet viharos ünneplésben részesítette, kétségtelen volt meg nem érezni a jóakaratot, amely összefonta ezt a változatos tömeget. Jó volt érezni a királyi család, a kormány és más hivatalos körök részéről felénkírányuló jóakaratot. Megható volt hallgatni Őfelsége, a királynő üdvözlését, amint Bernhard herceg felolvasta, majd a saját és Julianna hercegnő nevében szólt a konferenciához és kérte Isten áldását a közös munkára. A megnyitó másik kiemelkedő pontja Dr. Slotemaker de Bruine Öexcellenciája, a nevelésügyi miniszter beszéde volt, melyben a kormány részéről üdvözlölte a konferenciát.

Az estéli órákban a megnyitó istentiszteletet a York-i érsek vezette angol nyelven és az első beszédet is ő intézte az ifjúsághoz. Drámai módon jelenttette meg, hogy az Isten mindenhatósága minden ember lelkében diadalra kell jusson.

A naponkénti előadások lényege röviden a következők:

Julius 25. Rev. D. T. Niles (India), Mrs. Liliane Miron (Románia), Dr. Frans Kooijman (Hollandia) és Dr. Paul Braisted (Amerika) rövid előadást tartottak „*Különböző háttérünk és közös hivatásunk*” címen.

Mrs. Miron nagy vonalakban az ortodox vallás lényegét ismertette, amelynek szelleme annyira megfelel a misztikus szláv népek lelki szükségleteinek. Az istentisztelet költői jellege is ezt kívánja szolgálni. Hangsúlyozta az előadó, hogy a szentek mennyire fontos szerepet játszanak az orthodox teológiában. Majd pedig kijelentette, hogy az orthodox egyház részéről semmi akadály nincs az egyházak együttműködésének; azután nagyobb megértésre hívta fel a keresztény ifjúságot.

Dr. Kooijman azokat a hittani kérdéseket fejtegette, amelyekben az összes keresztények megegyeznek. Rátérve a szomorú tényre, hogy az emberiség eltávolodott Istentől, arról beszélt, hogy a mai nemzedéknek milyen magatartást kell tanúsítania egy ilyen összekuszált világban. A jövőre nézve biztató jel, hogy az ifjabb nemzedék felfedezte az egyházat és megértette, hogy ma minden embernek külön tanúságot kell tennie saját egyháza mellett még akkor is, hogyha annak fogyatékoságai vannak.

Dr. Paul Braisted az Amerikai Egyesült Államok viszonyait fejtegette. Visszamenve a XIX. század elejére, szemléltette azt az óriási küzdelmet, amelyet folytattak, hogy megoldhassák a sok állam, pusztá, kihasználatlan terület, politikai és társadalmi nehéz problémák végtelen sorozatát. Ma már az egyházak is az Európából örökölt nagy különbségeket igyekeznek kiegyenlíteni s lassan közelednek az egyesüléshez. A szabadság eszméje ma már létfeltétel az egyházak számára. Ennek tulajdonítható a hitrendszernek végtelen sorozata.

Julius 26 Dr. Reinhold Niebuhr professzor (New-York): „Keresztény a válság világában.” Dr. Reinhold szerint a keresztényeknek nem kell meglepődniük azon, hogy a világban zavarok

vannak; ezt az emberi gyengeség okozza. A békét pedig nem kell úgy tekintenünk, mint a legfőbb jót. Mindemellett a békét nem bonthatja meg senki, még akkor sem, hogyha a bizonytalan jellegű, — csupán a legfontosabb okból. Válság idején pedig senki sem tarthatja magát távol a küzdelemtől, hanem emlékeznie kell arra, hogy Isten mindig a válságok fölött van és meg is oldja azokat. Ma minden kereszténynek rokonszenvvel kell tekinteni azokra az emberekre, akik Istentől különös hivatást kaptak, hogy bizonyoságot tegyenek a háboru ellen.

Julius 27. Rev. G. Macleod (Skócia): „Lehetnek-e az emberek testvérek? “ A testvériség megvalósításának különböző lehetőségeit kutatva, úgy találja, hogy a Jézus tanítása a legmegfelelőbb ut ehhez. Ez pedig csak az egyházakon keresztül valósulhat meg. Nagy feladatot ró ez a hívekre, mert hogy tényleg testvérekké lehessünk, az egyedül Istenünk függ. *Benedek Gyula.*

(Folytatjuk).

Dávid Ferenc egyleti közgyűlés.

A székelykeresztúri *D. F. Egylet* 1939 augusztus 6-án a firtosmonostori egyházközségben tartotta meg évi rendes közgyűlését. Már a déli órákban megélnékül a falu és környéke. Autóbuszon, szekereken és gyalogszettel milder irányból érkeznek az érdeklődők. Az utcákon itt is ott is székelyruhás lányok és legények, asszonyok és emberek csoportja tarkállik. Közeli és távoli falvak unitáriusai cserélik ki gondolataikat. Nagyon kevés kivétellel a kör minden egyházközsége képviselve van. Megkondul a harang, özönlik az Isten háza felé a hívők serege. A szép, tágas templom zsufolásig megtelik, a karzatok tömve, a betett vendégszék sem tudják helytel ellátni az érkezőket, sokan az ajtókon kívül rekednek. Talán ennyi népet még nem látott nagy építészünknek, Pákeynek, ez a gyönyörű alkotása. Mikor *Péterffy Gyula* zenetanár művészi orgonajátéka után 100 meg 100 torokból felcsendül a dicséret: „Élő Isten egybegyűltünk... Áldott az ur a mi Istenünk...“ sokunknak a meghatottságtól könny szökik a szemünkbe. A közös hitnek, együvé tartozásnak, a közös sorsviselésnek érzése fogja meg a sziveket. Ezt az érzést még jobban felébreszti, éles világításba helyezi *Marosi Márton* székelyszentmihályi lelkész imája, képekben gazdag beszéde. Marosi lelkének ez újabb megnyilatkozása még jobban meggyőződött, hogy ő egyetemes egyházunk egyik legjobb szónoka, legkiválóbb prédikátora. „Dicsőség Istennek...“ bezáró ének után kezdetét veszi az ünnepély.

Osváth Árpád elnök megnyitó beszédét így vezeti be: „Aki a máért munkálkodik s a holnapot készíti elő, annak a tegnapi kell visszatekintenie, hogy a tegnap adottságai, a ma alkotásai és a jövő tervei között megkeresse és kiépítse az összekötő kapcsolatokat.“ Ezen a nyomon haladva visszazáll a múltba, ráborul a

A Harrington házaspár fogadtatása Amerikában.

Alig pár hónappal ezelőtt még körünkben üdvözölhattük Harrington amerikai lelkész urat és nejét, a mindenki által ismert erdélyi származású Szánthó Vilma unitárius papnőt. Julius végén távoztak Erdélyből, hogy a sweici nemzetközi ifjusági konferencián résztvegyenek. Onnan Hollandiába mentek, hogy a még ottmaradt holmijaikat összepakolják és elbucszanak egy időre az európai kontinensről. Augusztus végén érkeztek Amerikába, hol New-Yorkban megnézték a világiállítást és onnan a Harrington lelkész szülőihez mentek rövid látogatásra. Walthamban megérkezésük után volt barátai tiszteletükre egy nagy fogadóestét rendeztek az ottani unitárius egyházközség nagytermében. A walthami ujságok beszámolójából olvashatjuk a következőket:

„Vasárnap este 8 óra 30-kor egy fogadó est volt a helyi unitárius egyházközség nagytermében tisztelendő Harrington Donald és neje Szánthó Vilma erdélyi származású papnő tiszteletére, akik az elmúlt márciusban kötöttek házasságot és csak a napokban tértek vissza Európából.

A fogadásnál az ifju pár segítségére voltak a fiatal férj szülői. A fogadás egyik kimagasló eseménye volt a nyári szezon szociális eseményeinek.

A fiatal feleség egy csodálatosan kihimezett magyar ruhát viselt, az ifju férj a magyar nemesek hagyományos viseletében jelent meg, fekete sujtásos kabátban és aranyrojtos nyakkendőben. Gratia Harrington kisasszony az ifju férj testvére szintén magyar ruhában volt öltözve.

A fogadáson mintegy 125 vendég volt jelen. A Gratia kisasszony vezetésével a zenekar koncertet adott az ifju pár tiszteletére.

Szeptember első napjaiban az ifju pár Chicagoba utazott, hogy Chicagó egyik unitárius egyházközségében megkezdjék munkásságukat.

Nekünk erdélyi unitáriusoknak, akiknek szívéhez olyan közel áll az ifju pár, igaz örömmel tölti el ez a meleg fogadtatás. Kivánjuk, hogy a jó Isten áldása és segédelme kísérje az ifju pár munkásságát és siker koronázza missziói munkásságukat.

◆◆◆◆◆

A hátrálékok nagy kárt okoznak lapunknak. Ha mindenki a maga idejében elrendezi tagsági, vagy előfizetési díjait, jóval nagyobb terjedelemben jelenhetik meg a lapunk. Aki nem rendezi el díjait a maga idejében, nemcsak nem használ, hanem egyenesen árt lapunk és egyházi irodalmunk ügyének. Rendezze el tehát minél előbb a D. F. Egyletben levő hátrálékait és jelen évi kötelezettségeit.

Emlékeim.

2-ik közlemény.

A derzsiék tevékenysége öntudatra ébresztette a muzsnaiakat is. A muzsnai asszonyok lapátot ragadtak és a templomépítéshez szükséges homokot kitermelték. Később a férfiak is követték asszonyaik példáját és a siker nem maradt el.

Utamban az a gondolat érlelődött meg bennem, hogy a mai nyomasztó anyagi gondjaink között csak önmagunkra támaszkodhatunk. A legtöbb székely faluban hiveink így nyilatkoztak: mikor térémeemet betakarítom, annak mindig csak kétharmadát osztom be házi szükségletre, egyharmadát a kéregető szegények részére mindig félreteszem. Ezzel a jószívű néppel öröm foglalkozni.

Főhatóságunk egyik rendeletében egy nagyon életrevaló eszmét vetett fel, mikor felhívta az egyházközségek előljáróságát, alakítsák meg a szomszédsági viszonyt. Azonban, sajnos, azt tovább nem szorgalmazta, pedig hitem és meggyőződésem szerint annak áldásos hatása el nem maradt volna. Többször megfigyeltem a szászok szervezetét, szomszédsági viszonnyal a legtávolabb lakó családokat is magukhoz tudják kapcsolni. Külön tűz-, állatbiztosító társaságuk, szövetkezetük, bankjuk van. Csupa gyönyörűség végignézni, amint 30—40-en, öregek és fiatalok építik föl egymásnak házát a szomszédsági viszony alapján. Minden szomszédságvezető központi utasításra ügyel fel a néplaki, szellemi és anyagi megnyilatkozására.

Mi unitáriusok, ezt a szomszédsági viszonyt oly eredményesen megtudnók oldani Ürmösi József kiváló szervező segítségével. Hiszen csodadolgokat mesélnek róla nemcsak a Homoródszentén, hanem egész Erdélyben is.

Gondolom, ha Főhatóságunk Ürmösi Józsefet megbízná, a közjőért kidolgozna egy tervet és azt az esperesi központokba be is vezetné, onnan azután tovább terjedne, átölelné egész vallásközönségünket és a lelkeket egy nemes célra terelné. Mindenki igyekezne a köz- és magánérdekbe belekapcsolódni, így az ellentétek, surlódások megszűnnének, mert mindenki arra törekedne, hogy a közboldogság érdekében, mely az ő egyéni boldogsága is, eredményeket mutasson fel. Erre az alap már a legtöbb székelyföldi egyházközségeinkben megvan.

Meglepett az énlaki egyházközség szervezete. Itt 1939. február 12-én délután prédikáltam. Azt az impozáns ősrégi templomot, mely a hun irás emlékeit őrzi, zsufolásig megtöltötte a hivek serege. Meglátszott az egész gyülekezeten, hogy Pap Zsigmond lelkész és Zsakó Gyula énekvezetőtanító harmonikus és példás élete irányítja az egyházközséget.

Templomozás után elmentünk a szövetkezet helységébe, hol a falu színe-java már előzőleg összegyűlt. Itt Raffaj Geréb igen intelligens székely gazda a szövetkezeti élet áldásairól beszélt és elmondotta, hogy a falu könnyebb vezetése céljából fizedekre van osztva és minden egyes fizednek meg van a vezetője. Azután a fizedvezetőkkel leültünk egy asztal mellé, kik elővették névsoraikat és adakozásra

hívták fel a jelenlevőket. Egy kevés idő múlva 1153 lej gyűlt össze szeretetadományképpen templomunk részére, melyért fogadják egyházunk községünk részéről hálás köszönetünket.

Elgondoltam, milyen könnyen lehetne e tizedeket szomszédsági rendszerré átalakítani és ezeket a jó embereket még szorosabban összekapcsolni.

Kedves emlékek fűznek az erzsébetvárosi egyházközséghez. Valahogy úgy érzem, hogy erre az egyházközségre még nagyobb hivatás vár.

1932 év november havában Főhatóságunk felszólított, hogy mint filiát az erzsébetvárosi egyházközséget vegyem gondozás alá. Haranglábról minden második vasárnap sárban, hóban gyalog mentem 24 km.-t. Az istentiszteletet a helybeli szász egyházközség szivességéből iskolájának egyik tantermében tartottuk meg. Kezdetben alig egy néhányan voltunk. Kérdőzködésekre azt a választ kaptam, hogy híveinknek egy része katolikus, másik része református templomba jár. Ez a felvilágosítás nagyon elszomorító volt reám nézve.

Azonban mily csodálatos az isteni gondviselés! Solymosi István az egyházközség kiváló gondnoka meghívott ebédre és többek között elbeszélte, hogy ő Marosszentbenedeken született, a székely sors, mint inasgyereket Gyulafehérvárra dobta, hol mint minisztráns gyermek sokszor vett részt a katolikus istentiszteleteken. Egy alkalommal társai megtudták, hogy ő unitárius s bosszúból a plébánosnál bevándolták, ki rögtön kérdőre is vonta és azonnal elküldötte azzal a megjegyzéssel: te tarisznyahitű vagy. Szomorúan ment el, állandóan kihozta az a gondolat, hogy vajjon az unitáriusok miért tarisznyahitűek? Azonban a véletlen úgy hozta, hogy egy ünnepélyes istentisztelet alkalmával a plébános hívatta, mivel ügyesen tudott minisztrálni. Ment is, de alázatosan megkérdetzte: Plébános ur, mondja meg, hogy én miért vagyok tarisznyahitű? A plébános végignézett rajta és így szólt: ti azért vagytok tarisznyahitűek, mert csak azt hiszitek, amit láttok. Ez a felelet megnyugtatta, de többé nem minisztrált. Később, mint kész ember Erzsébetvároson telepedett le, de mivel unitárius templom nem volt, nem sokat törődött a vallási dolgokkal. De egy szombat délután egy előkelő nyájasarcu ur lépett be üzletébe és így szólt: atyámfia úgy hallottam, hogy unitárius, harangozok, holnap papunk jön, jöjjön az istentiszteletre. Ez az előkelő, áldott emlékű ur, Török Árpád, az erzsébetvárosi törvénytörvény elnöke volt, ki minden istentisztelet előtt a legszegényebb unitáriusokat is bejárta és összeharangozta őket. Vajha példája a szunnyadó és közönyös lelkeket életre kelténé.

Ez elbeszélés után az én lelkem is megtelt bizalommal és arra kértem a gondnok atyánkfíát, jövő alkalommal lehetőleg minden unitáriust hívasson össze, mert mondani akarok valamit.

A következő istentiszteleten csaknem minden unitárius, sőt még egy néhány más vallású is megjelent. Templomozás után elmondtam, hogy 24 km.-es utat a hegyeken keresztül gyalog teszek meg, tehát én is elvárhatom, hogy hiveim az istentiszteleteken megjelenjenek.

(Folytatjuk). *Buzogány Kálmán.*

Változások a segédlelkészek karában. A segédlelkészek sorában a következő változások történtek: 1. *Miklós István* brassói s.-lelkész áthelyeztetett a fogarasi egyházközségbe; 2. A brassói egyházközségbe kinevezést nyert *Halmgyi Pál* lelkészjelölt; 3. Marosujvárra *Nyitrai Mózes* helyébe kinevezést nyert *Nemes Sándor* lelkészjelölt; 4. A kolozsvári egyházközségbe hitoktató s.-lelkésznek *Rázmán Mór* és *Bodor András* lelkészjelöltek.

Személyi változások a tanítói karban. A tانتestületben az ismert állami törvény rendelkezéseinek végrehajtása következtében a következő személyi változások történtek: 1. *Alsófelsőszentmihályfalva*. Tóth József ny. tanító helyébe ideiglenes minőségben kinevezést nyert Erdő Vilma tanítónő énekvezér-tanítónak; 2. *Szind. Lőfi Béla* ny. tanító helyébe áthelyeztetett Gál Margit tanítónő; 3. *Küküllődombóra* Gál Margit helyére áthelyeztetett Sipos Róza ideiglenes minőségben; 4. *Nyárádgálfalvára* Török Elek ny. tanító helyébe ideiglenes minőségben Nagy Ferenc tanító; 5. *Kisadorján*. Fekete József ny. tanító helyébe ideiglenes minőségben Vetési Erzsébet tanítónő; 6. *Árkos*. Dancs Pál eltávozott tanító helyébe Buzaházáról Imre Domokos ig.-tanítónak ideiglenes minőségben; 7. *Buzaházára* pedig énekvezér-tanítónak ideiglenes minőségben Balogh Sámuel tanítójelölt nyert kinevezést; 8. *Kolozsvárt* az ismert rendelkezések következtében nyugalombá vonultak Patakfalvi Zsigmond, Nagy József és Utó Lajos tanítók. A kolozsvári két elemi iskolát összevonták; az énekvezér ig.-tanítói állásra a kihirdetett pályázat szerint okt. 1-én lesz a választás. Eddig ideiglenes minőségben Murvai Juliska tanítónő nyert alkalmazást. Egyházi életünkben még nem volt példa arra, hogy egyszerre ilyen sok tanító váljék meg a hiven és nemesen betöltött hivatástól. Alkalomadtán módot találunk a méltatásukra.

Nyitrai Mózes okl. lelkészt nevezte ki Józán Miklós püspöki vikárius a kocsordi leányegyházközség s.-lelkészi állására. Nyitrai Mózes lelkész feleségével, Deák Bertával együtt aug. 20-án d. u. érkezett meg Kocsordra s a délutáni istentisztelet keretében Dr. Csiki Gábor mutatta be a gyülekezetnek. Első beszélemben hitet tett a szolgálat szentsége mellett s ígérte, hogy minden igyekezetével gyülekezetét javát kívánja szolgálni. A jeles fiatal lelkész

szorgalmas munkásságával és szeretetreméltóságával korábbi állomáshelyén; Marosujváron szép sikerrel működött. Isten áldása és a hívek megértő szeretete kísérje új állomáshelyén is.

Hírek az angol unitáriusok köréből. *Redfern Lőrinc* Liverpool legnagyobb unitárius egyházközségének jeles lelkészét, aki az angol-amerikai misszióval az erdélyi egyházközségeket is meglátogatta, meghívták a Manchester Unitárius College tanárai sorába. *Redfern L.* a dogmatörténelem köréből fog előadásokat tartani. — *Hall Alfrédot*, az angol unitárius egyház volt elnökét, aki Dr. Stejszkal olmtützi cseh püspök társaságában meglátogatta az erdélyi unitárius egyházat, a lincolni gyülekezet lelkészének hívta meg. Dr. Hall Alfréd a meghívást elfogadta.

Esküvők. *Lőrinczy Ilonka* és *Müllner Ernő* aug. 17-én tartották esküvőjüket a székelyudvarhelyi unitárius templomban, mely ez alkalomra szépen fel volt virágokkal ékesítve. Az esketési szertartást a bájos menyasszony fivére, *Lőrinczy Géza* bucaresti-i lelkész végezte nagy közönség jelenlétében, — *Kézdi Annuska* és *Bede János* szept. 3-án tartották esküvőjüket a kolozsvári unitárius templomban. Az esketést a vőlegény testvérbátyja *Bede Emil* recsenyédi lelkész végezte nagy közönség jelenlétében. Az ifju pároknak tartós boldogságot és hosszú életet kívánunk.

Köszönetnyilvánítás. Feledhetetlen drága feleségem, jó édesanyám, szeretett gyermekünk és testvérünk, a nemesszívű meny és rokon Benczédi Ferencné, szül. Gyarmathy Rozália elhunyt alkalmából hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik koszorút helyeztek a ravatalra, akik a temetésen való megjelenésükkel, vagy azután szóban vagy írásban a maguk vagy valamely egyesület, intézmény nevében részvételüket kifejezve enyhíteni igyekeztek nagy veszteségünkből származó fájdalunkon.

A Benczédi és Gyarmathy család.

Halálozás. *S. Nagy József* vendéglős, életének 73-ik esztendejében, szeptember hó 11-én 11 órakor az Úrban csendesen elhunyt. Református volt, de unitárius vallásu, nem régen elhunyt felesége a gyermekek lelkébe az unitárius hit törhetetlen erejét nevelte bele. Gyermekei és felesége buzgó vallásossága miatt sokan őt is unitáriusnak tartották. Kiválóan munkás, becsületes ember volt. Régebben az Óvárban, a Mátyás király szülőháza mellett volt vendéglője, utóbb pedig a Mar. Foch-utcában saját házában tartott vendéglőt, mely a kolozsvári magyar ifjuságnak, íróknak, művészeknek és sok jeles magyar közéletű embernek a kedvelt találkozó helye volt s az ma is. A vendéglőjében sohasem a különös üzleti szellem, vagy élelmesség fogásai, hanem a tisztesség, rend, bizalom, a jó bor, jó koszt volt az irányadó elv. Isten meg is segítette, mert szorgalmas, kitaró munkásságát siker koronázta. Halálát gyermekei: *S. Nagy László* a jeles író, az „Erdélyi Szemle“ szerkesztője, *Özv. Szigetvári Józsefné S. Nagy Idus*, *S. Nagy Margit*; unokái, testvérei, nagyszámu rokonság s a tisztelőknek végtelen nagy száma gyászolja.

A bucurești-i unitárius egyházközség hírei.

Anyakönyvi bejegyzések. *Keresztelés:* aug. 27-én d. e. Bukarestben: István Mihály keblitanácsos afia és neje Tóth Jozefina r. k. kislánya *Katica*; aug. 27. d. u. Bușteniben Károly Mózes r. k. és neje Balázs Julianna kislánya *Magdolna*; szept. 6-án Gál Albert i. és Páll Erzsébet kislánya *László* megkereszteltettek. *Esketés:* Bartha György unitárius vallású ifju és Kiss Viktoria r. k. vallású hajadon, egymással törvényes házasságot kötven egyházi áldásban részesültek aug. 26-án.

Aranykönyvi bejegyzések. *Urvacsorai alapra* adományt adtak: István Mihály 100, Jilg Ferencné 200 lejt.

Egyházi adót fizettek: István Mihály 500, István Lajos 400, Udvar József 100, Kovács Endre 600, Kelen Albert 1000 és Kárpáti Lenke 400 lejt. Tekintettel arra, hogy egyházközségünk fennmaradása első sorban hiveink egyházas szellemétől s ezen szellemnek áldozatos tényekben való megnyilvánulásától függ, kérem hiveinket, hogy egyházközségünk fenntartására szánt bármily csekély adományait sziveskedjenek lelkészi hivatalunkba eljuttatni, vagy istentiszteletek alkalmával befizetni. Egyházi adószedőnk a jelen pillanatban nincs s így hiveinkre vár a feladat, hogy felajánlott díjaikat behozzák. Tekintettel arra, hogy az év vége közeledik s egyházközségünknek még sok fizetési kötelezettsége van, hiveink megértő támogatására szükségünk van.

Unitárius Közlönyre előfizetési díjat, illetve adományt adtak: Németh Lajos 40, Özv. Lőrinczy Györgyné 100 és Kovács Endre 100 lejt. A lap árát mi havonta pontosan kell, hogy fizessük, mely kötelezettségünknek csak akkor tudunk eleget tenni, ha hiveink is eleget tesznek fizetési kötelezettségüknek. Itt van mindjárt év vége s 300 hívünk közül, akiknek a lap lelkészi hivatalunk utján jár, még csak 68 személy fizetett. Akik a lapot egyházközségünk négyszögű bélyegzőjével ellátva kapják, a lap díját lelkészi hivatalunk utján fizetik.

Szórvány-gondozás. Bușteniben aug. 27-én lelkész istentiszteletet tartott, s istentisztelet után megkeresztelte Károly Mózes és neje kisleányát. Istentiszteleten 45 személy volt jelen. Ezen szórványunk hívei általában nagyon lelkesen vesznek részt az istentiszteleteken. Ploeshtin szept. 10-én d. u. lelkész urvacsora osztással egybekötött istentiszteletet tartott. Urvacsorai kellékeket Jakabffy János afia adományozta.

Keblitanácsi gyűlésünk október 8-án vasárnap, d. e. istentisztelet után lesz a ref. elemi iskola IV. o. tantermében. Tárgysorozat: 1. Gyűlés megnyitása, jegyzőkönyv hitelesítők felkérése. 2. Mult gyűlés jegyzőkönyve felolvasása. 3. Istentiszteleti sorrend kérdése, püspöki leirat felolvasása. 4. Telefon beszereltetés ügye. 5. Pénzügyi bizottság szervezése. 6. Előterjesztések. 7. Lelkeszi hivatalba esetleg beérkező indítványok.

Gyermek istentiszteletünk szept. 17-én, d. e. a rendes

istentisztelet után, nagyon népes volt. A jelenlevő 12 gyermek kivül bennmaradtak mind az istentisztelet résztvevői. Következő gyermekistentiszteletünk október 22-én d. e. lesz, ugyancsak az istentisztelet után. Ezen istentiszteleten minden iskolás növendékünk megjelentése kötelező.

Ifjúsági körünk, tekintettel arra, hogy október 8-án d. e. keblitanácsi gyűlés lesz, október 15-én tartja alakuló gyűlését, istentisztelet után. Kérem ifjainkat, hogy mint a mult évben, ugy most is vegyenek részt az ifjúság munkájában. A gyűlésen tisztikar választás és évi munkaprogram készítés képezi a fő tárgyat.

Nőkszövetségünk október 12-én Kovács Endréné-nél (Str. D. 31) s október 26-án Pál Simonnénál (B.J. Dumitru Voicu 4. Ferentar) tartja összejevetelét. Az első helyre a 6 és 19 sz. villamossal s a 44 sz. autobusszal lehet eljutni. A 6 és 44 utvonala-kon a Grivița, a temetőn túl a templomnál kell leszállni. A 19 sz. villamossal, a Bd. Colonel Mihai Ghica-n a Str. D.-nél van a megálló. Az utóbbi helyre pedig a 43 sz. autóbusszal kell menni s a Bd. Dumitru Voicu (régi nevén Bumbacar)-nál leszállni. Kivá-natos lenne, hogy Nőkszövetségünk munkája iránt az érdeklődés nagyobb lenne. A Nőkszövetsége által felmutatott szép munka megérdemli, hogy azok is bekapcsolódjanak munkájába, akik eddig ezt nem tették.

Telefonszámunk: 5-45-79. A város nagy terjedelme szükségessé tette a telefon bevezetését. Így hiveink és lelkésze közt a kapcsolat könnyebb és gyakoribb lehet. A távolabb lakó hivek nem lesznek kitéve annak, hogy megteszik a nagy utat a lelkészi lakásig s akkor esetleg nem találják otthon a lelkészt. Egy telefonfelhívással bárki megbeszélheti a lelkésszel hivatalos, vagy más természetű ügyében a bejövétel idejét. Címváltozások esetén könnyű lesz az új címetek a lelkésszel közölni. Ma már minden hívünknek a közelében, legtöbbször éppen az épületében, amelyben lakik, van telefon s így könnyű szerrel megbeszélheti ügyeit a lelkésszel. Munkát keresők érdeklődhetnek, hogy nincs-e kilátásba valamilyen állás. Már fordult elő, hogy sikeresen tudott a lelkész közbejárni hiveink elhelyezése érdekében. Most is van kilátásban nők részére munka, melyet házhoz vállalhatnak; mindenest is sokszor keresnek a lelkész utján. Olyan hiveinknek a címét, akik elköltöztek, de új címüket elfeledték tudatni, a lapban közzé tett nevek alapján bárki közölheti velünk, akinek éppen tudomása van az illetőről. „Ki tudja, hogy hol van“ címen rovatot nyitunk s abban leközljük azoknak a neveit, akiknek a címe nincs tulajdonunkban. Akiknek a részére küldött Unitáris Közlöny azzal jött vissza, hogy címzett ismeretlen, vagy elköltözött. E rovatban leközljük az illetőről ismert adatokat s úgy helybeli, mint erdélyi olvasóink segítő kezét nyújthatnak az illetők megtalálásában. Helybelyiek telefonhívással, vidékről egy levelező lapon közölhetik az illető holtartózkodását. Lelkész kollégáim nagy szolgálatot tehetnek e tekintetben, mert az illetők otthoni rokonaitól megérdeklődhetik

legújabb címüket s hivatalos levélben közölhetik velünk. Hiveink nyilvántartása nagy munka s egyházközségünk előhaladását szolgálja az, aki e tekintetben segítségünkre jön.

Ki tudja, hogy hol van? *László András* (szentábrahámi), legutóbbi címe: Comuna Voivodul Mihai, Str. Maresal Avarescu 2. *Demeter Gyula* (felsőrákosi), legutóbbi címe: Str. Dr. Felix 53. Trafu. *Jakab Elek* (tarcsafalvi), legutóbbi címe: Str. Stirbei Vodă 17. *Vajda András*, legutóbbi címe: Comuna Principele Nicolae, Str. Alexandru 4. *Pitő Lajos* (sz. derzsi), Str. Stirbei Vodă 160. *Péter József* (olthévízi), Str. Stirbei Vodă 32 bis. *Essig Károlyné*, *Benedek Berta* (gyepesi), Str. Izvor 84. *Rezi Rákhel* (sz.-kereszturi), Str. Armenească 17. *Pálffy Klára és Anna* (városfalviak), Str. Armenească 10. *Albert Zsigmond* (csehétfalvi), Str. Rosetti 17. *Bálint Dénes és Etel* (firtosváraljai), Str. Dr. Felix 78. (Folytatjuk.)

Az Unitárius Egyház Szervezeti Szabályzatát megvételekre keresi egyházközségünk. Akinek van nélkülözhető példánya, szíveskedjék azt lelkész útján tudatni, az ár megjelölésével.

Minden adomány elkészí hivatalkunk címére küldendő: București 2, Strada Basarabia 47., Et. II. Missziónk támogatására úgy a misszió területén, mint azon kívül, minden öntudatos unitárius hittestvérünket felhívunk és szeretettel kérünk. Telefon számunk: 5-45-79.

Az egyház jószágfelügyelőségének hirdetése.

Őszi és tavaszi ültetésre egyházközségeink és hiveink részére szindi faiskolánkból 10—12 lejes áron bocsátunk rendelkezésre alma, szilva, meggy, cseresznye és kajszinbarack oltványokat. Rendelések Bors gazdaság, Sândulești, p. u. Turda, jud. Turda, vagy az Unitárius Egyház Jószágfelügyelősége, Cluj, Cal. Marechal Foch 12. címre küldendők.

ORGONA HARMONIUM

MANNBORG, LEIPZIG, GYÁRTMÁNY,

WEGENSTEIN L. FIAI

2 manual és pedállal kifogástalan állapotban **jutányos áron eladó.** Kisebb templomok részére különösen megfelel.

Orgona- és harmoniumépítők

TIMIȘOARA III.

Bulevardul Mihail Viteazul 30.

Az „Unitárius Közlöny“ megjelenik havonta.

Felelős szerkesztő: Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.

Tipografia „Pallas“ könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuța 3.